

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ตามที่คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชี ได้มีมติให้ยกเลิกมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 13 เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลของกิจการที่เกี่ยวข้องกัน และให้เผยแพร่มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันแทน มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 นี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นโดยมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ ฉบับที่ 24 เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ฉบับปรับปรุงรูปแบบปี 1994 (IAS No. 24 “Related Party Disclosures” : reformatted 1994) โดยมีเนื้อหาสาระไม่แตกต่างกัน กำหนดให้ถือปฏิบัติตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2543 เป็นต้นไป และให้ถือปฏิบัติกับทุกกิจการที่มีรายการหรือความสัมพันธ์กับบุคคล หรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน หรือมีรายการบัญชีระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 กำหนดให้ทุกกิจการต้องมีการเปิดเผยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันในทุกกรณี ไม่ว่าจะมียาการค้าระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม โดยกิจการต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน โดยลักษณะของความสัมพันธ์นั้นได้แก่ การเป็นบริษัทใหญ่กับบริษัทย่อย การเป็นบริษัทร่วม การเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างเป็นทางการที่สำคัญต่อกิจการที่เสนอรายงาน การเป็นผู้บริหาร กรรมการ หรือเป็นพนักงานของกิจการที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผน สั่งการ และควบคุมการดำเนินงานของกิจการ และยังหมายความรวมถึง สมาชิกในครอบครัวที่ใกล้ชิดของบุคคลเหล่านี้ด้วย นอกจากนี้ กิจการต้องเปิดเผยถึงประเภทและองค์ประกอบของรายการทางบัญชีที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันในงวดบัญชีที่รายการดังกล่าวมีผลกระทบด้วย เช่น การจัดหาเงินทุน การค้ำประกัน หรือให้หลักประกัน นโยบายการกำหนดราคาหารหว่างกัน เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงสถาบันการเงิน ซึ่งถือเป็นธุรกิจที่ได้รับความสำคัญและได้รับความเชื่อถืออย่างสูงสุดในระบบเศรษฐกิจการเงินของประเทศ ธนาคารพาณิชย์จึงเป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทและมีความสำคัญมากที่สุด โดยธุรกิจหลักของธนาคารพาณิชย์ คือ การระดมเงินออมในรูปแบบเงินฝากประเภทต่าง ๆ และการปล่อยสินเชื่อให้แก่บุคคลหรือธุรกิจอื่น การให้คำแนะนำและเป็นที่

ปรึกษาในด้านการลงทุน รวมถึงการทำธุรกิจทำนองเดียวกัน หรือธุรกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องเมื่อได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ ธนาคารพาณิชย์จึงถือว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวเนื่องกับผลประโยชน์โดยตรงกับประชาชน ทั้งในฐานะที่เป็นเจ้าของเงินออม และเป็นเจ้าของเงินทุน การเปิดเผยรายงานต่าง ๆ เช่น ผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงินและข้อมูลที่เกี่ยวข้องอื่นของธนาคารพาณิชย์จึงเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความไว้วางใจแก่เจ้าของเงินออม และสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน

ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ออกพระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เพื่อเป็นแนวทางให้ธนาคารพาณิชย์ได้ปฏิบัติตาม และยังได้ออกประกาศที่เกี่ยวข้องอื่น เช่น ประกาศรายการย่อ งบดุลและบัญชีกำไรสุทธิที่ได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ ตามแบบที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด และให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวไว้ ณ สำนักงานธนาคารพาณิชย์นั้น อย่างไรก็ตามงบดุลข้างต้นจะต้องมีการรับรองของผู้สอบบัญชีซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความเห็นชอบในแต่ละปีบัญชี และต้องมีใบกรรมการ พนักงาน หรือลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์นั้น นอกจากนี้ มีประกาศให้ธนาคารพาณิชย์จัดแจ้งบัญชีแสดงหนี้สินและทรัพย์สินให้ครบถ้วนถูกต้องตรงความเป็นจริง โดยแสดงหนี้สินและสินทรัพย์ที่มีอยู่ในวันทำงานวันสุดท้ายของทุกเดือน และให้เปิดเผยไว้ ณ สำนักงานธนาคารพาณิชย์ และให้ลงหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อยหนึ่งฉบับ เป็นต้น และจากการที่ธนาคารพาณิชย์ต้องนำส่งงบการเงินต่อสำนักพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์จึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดทำบัญชีของธนาคารพาณิชย์เป็นไปอย่างถูกต้อง

นอกจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และมาตรฐานการบัญชีแล้ว ธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จึงต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งได้แก่การเปิดเผยสารสนเทศของบริษัทจดทะเบียน เนื่องจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีเกณฑ์ที่ต้องการให้บริษัทจดทะเบียนมีการเปิดเผยข้อมูลที่ชัดเจน โปร่งใส เพื่อให้ผู้ลงทุนมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ รวมถึงได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของการมีระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีการเปิดเผยสารสนเทศสำคัญที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในราคาหลักทรัพย์ของบริษัท หรือต่อการตัดสินใจลงทุน ของผู้ถือหุ้นและผู้สนใจลงทุนทั่วไป และเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้นทุกรายอย่างเท่าเทียมกัน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงได้ออกคู่มือบริษัทจดทะเบียน เรื่อง รายการที่เกี่ยวข้องกัน เนื่องจาก รายการที่เกี่ยวข้องกันอาจเป็นรายการที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ เนื่องจากรายการดังกล่าว เป็นรายการที่บริษัท ทำกับผู้มีอำนาจหรือสามารถควบคุมการตัดสินใจของบริษัท ได้ เช่น ผู้บริหาร หรือผู้ถือหุ้นใหญ่

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาถึงแนวปฏิบัติทางการบัญชีของธนาคารพาณิชย์ไทยที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ถึงเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน โดยให้สอดคล้องกับข้อปฏิบัติของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและของธนาคารแห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงวิธีปฏิบัติทางการบัญชี ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิธีปฏิบัติทางการบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 เรื่องการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้ศึกษา ได้ศึกษากลุ่มธนาคารพาณิชย์ จำนวน 13 แห่ง ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างธนาคารพาณิชย์มาจำนวน 8 แห่ง โดยพิจารณาเลือกจากธนาคารพาณิชย์ที่มีปริมาณหลักทรัพย์มากกว่าหนึ่งล้านหุ้น หรือมีทุนจดทะเบียนตั้งแต่หนึ่งพันล้านบาท (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2546) มาทำการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1-1 : ตารางแสดงรายชื่อธนาคารพาณิชย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่นำมาศึกษา

ลำดับ	ชื่อธนาคาร	ชื่อย่อ	ปริมาณหลักทรัพย์ (หน่วย : ล้านหุ้น)	ทุนจดทะเบียน (หน่วย : ล้านบาท)
1	ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)	BBL	4,000	4,000
2	ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)	KTB	11,196	5,766
3	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)	BAY	7,850	7,850
4	ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)	KBANK	2,690	2,690
5	ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)	TMB	10,407	10,407
6	ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)	SCB	7,000	7,000
7	ธนาคารนครหลวง จำกัด (มหาชน)	SCIB	2,112	2,112
8	ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน)	BOA	5,382	5,382

ที่มา : http://capital.sec.or.th.webapp/corp_fin/cgi-bin/findFS.php

วิธีการศึกษาและการเก็บข้อมูล

ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 ร่วมกับ คู่มือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และ พระราชบัญญัติ การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ.๒๕๐๕ และ รายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่ง สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีตั้งแต่ปี 2543 ถึงปี 2546 รวมถึงการค้นคว้าจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

เก็บข้อมูลจากรายงานประจำปีของธนาคารพาณิชย์จำนวน 8 แห่ง ทั้งที่เป็นข้อมูลทางการเงิน และข้อมูลที่ไม่ใช่การเงิน สำหรับรอบระยะเวลาบัญชี ปี 2543 ถึงปี 2546 เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติทางการบัญชีตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 47 และ คู่มือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นิยามศัพท์

บุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน หมายถึง บุคคลหรือกิจการที่สามารถควบคุมบุคคลหรือกิจการอื่นหรือสามารถใช้อิทธิพลอย่างเป็นสาระสำคัญในการตัดสินใจด้านการเงินหรือการดำเนินงานของบุคคลหรือกิจการอื่น

ธนาคารพาณิชย์ หมายถึง ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์และหมายความรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ด้วย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หมายถึง สถาบันที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2535 เป็นศูนย์กลางการซื้อขายหลักทรัพย์และกำกับดูแลให้การซื้อขายหลักทรัพย์เป็นไปอย่างมีระบบ มีความคล่องตัว และมีความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อทราบถึงแนวปฏิบัติทางการบัญชี สำหรับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้